

JENS BAGGESEN OG F. J. KAAS I 1814

Af
HARALD JØRGENSEN

6. Februar 1814 paabegyndte Digteren *Jens Baggesen* Udsendelsen af et nyt litterært Skrift, som han gav det hyggelige Navn »Søndagen«. Det var et lille otte-sidet Blad i Kvart, trykt hos *J. R. Thiele*, men med Forfatteren selv som Forlægger. Hensigten med det var først og fremmest at skaffe Baggesen Lejlighed til at træde frem for et dansk Publikum med sine nyeste poetiske Skatte, men desuden gav det ham et Forum i København, hvorfra han kunde lade sin Røst lyde om Dagens Spørgsmaal, navnlig paa det æstetiske Omraade. Bladet var tænkt som et Ugeblad, og foreløbig udkom Nr. 1—4, alle med en Uges Mellemrum.

Det første Nummer indledtes med et Sendebrev fra de tre Gratier til Udgifveren, men i den Programartikel, der fandtes i dette Nummer, erklærede Baggesen, at man ikke af det udkomne Nummers Overflod paa Vers maatte slutte sig til, at saadan vilde det ogsaa blive i Fremtiden. Tværtimod vilde det maaske endog vise sig, at Prosabidragene vilde blive de overvejende. Blandt de Bidrag, som Baggesen annoncerede i sin Programartikel, var visse Udtog af »Labyrinthen«, som det ikke tidligere havde været muligt at bringe paa Dansk, da der hidtil havde ligget »Embargo« paa dem. Men »vor Med-Krig mod Europas Forstyrre« har nu ophævet denne.¹

Med disse forblommede Udtryk tænkte Baggesen paa en Skildring af Bryllupsfestlighederne i Paris i Aaret 1810, da Kejser Napoleon havde indgaaet Ægteskab med Marie Louise af Habsburg. Han havde personlig opholdt sig i Paris i disse Dage, og han havde endog været Øjenvidne til selve Bryllupshøjtideligheden i Louvreslottet. Baggesens Uvilje mod Napoleon var velkendt, og i Artiklerne om Bryllupet kom denne Følelse stærkt til Orde, ligesom han ved forskellige andre Lejligheder i sine franske og tyske Skrifter havde givet Udtryk for sin Kritik af Korsikaneren. Paa Dansk havde han hidtil vogtet sig for at udtale denne Uvilje. Han kendte uden Tvivl den Paragraf i den danske Trykkefrihedslovgivning,

¹ Søndagen Nr. 1 Side 8.

som sagde, at den, der i et trykt Skrift »fornærmer fremmede, i Venskab med Os værende, Magter, enten ved at laste eller forhaane de regerende Personer, eller, uden at nævne sin Hjemmel, at tillægge saadanne Regeringer uretfærdige og skammelige Handlinger« straffes med Forbedringshusarbejde fra 3 Maaneder til 3 Aar. Formodentlig har Baggesen ligeledes gennem sine mange udmærkede Forbindelser inden for den højere Embedsmandskreds været klar over Frederik VI's og hans skiftende Udenrigsministres næsten sygelige Angst for, at der paa Tryk skulde fremkomme Udtalelser, der kunde give Anledning til pinlige diplomatiske Demarcher. Baggesen maatte endvidere regne med, at den offentlige Mening siden Bombardementet af København i 1807 og Flaadens Tab havde vendt England Ryggen og orienteret sig mod Frankrig. Saa sent som ved Traktaten af 10. Juli 1813 havde den danske Regering bekræftet den dansk-franske Alliance med en Forbundstraktat, der forpligtede Landet til at stille et dansk Hærkorps til den forestaaende store Kamp mellem Napoleon og de allierede Magter. »Som dansk Forfatter var jeg neutral, saalænge min Regering var det,« udtalte Baggesen, medens han som Menneske og »Jordborger« følte, at det var hans hellige Pligt ikke at være det.² Man forstaar udmærket denne Holdning og maa absolut anerkende den. Da Danmark omkring Nytaar 1814 blev tvunget til at opgive det franske Venskab og ved Kieltraktaten af 14. Januar 1814 lovede at tilslutte sig Koalitionen og at udruste en Hærafdeling til den sidste afgørende Kamp mod Verdenserobrereren, følte Baggesen, at de Baand, der hidtil havde bundet ham til at tie, nu var bristet, og han brændte af Iver efter at træde frem for sine Landsmænd med et nyt Syn paa Napoleon og hans Regimente.

I Nr. 3 af Tidskriftet »Søndagen« paabegyndte Baggesen da en Artikelserie om Kejserbryllupet i Paris i 1810. Bladet udkom 20. Februar 1814, og Ugedagen efter offentliggjordes en Fortsættelse af Skildringen, der efter Planen skulde efterfølges af en Artikel i Bladets Nr. 5, der var bestemt til at udkomme 6. Marts 1814. I en Række flimrende Billeder, oplivet af flere morsomme Smaatræk, afmalede Baggesen det storartede Sceneri, der udfoldede sig i Anledning af den celebre Begivenhed, efter sin Tid et Stykke glimrende Journalistik. En væsentlig Del af den første Artikel var helliget det frygtelige Regnvejr, der truede med at ødelægge Festglæden hos alle de direkte Deltagere i Begivenheden, medens det paa den anden Side morede de jævne Parisere, der ikke i samme Grad var blændet af Kejsertronens Glans, og som havde faaet anvist Plads paa de bagerste Rækker. I de følgende Artikler

² Søndagen Nr. 4 Side 30, Noten.

skildrede Baggesen de Besværligheder, han selv havde med at bane sig Vej frem til første Parket, og de Iagttagelser han kunde gøre under denne vanskelige og farefulde Færd. Efter Planen skulde Artiklen fortsættes, men det Offentlige satte en brat Stopper for hele Foretagendet ved at beslaglægge Bladet.

Den, der læser denne Skildring af Bryllupet, vil hurtig være klar over, at Kejser Napoleon ikke var Baggesens Helt. Paa mange indirekte Maader skabte Baggesen en ugunstig Atmosfære omkring Kejserens Person, og han lod det heller ikke mangle paa direkte Angreb. Som Eksempel herpaa kan fremhæves en Bemærkning om Napoleon som »Frihedens og Fredens selvkronede Morder« og en Sammenligning mellem Napoleon og Kejser Nero. Blandt de talrige offentlige Hyldestord til Napoleon, som Pariserne havde for Øje i de Dage, lød et saaledes: »Verdens Lykke er i hans Hænder«. Denne Sætning opirrede Baggesen i ganske særlig Grad og gav ham Anledning til følgende Udgydelse: »Ikke blot Frankrigs, ikke blot Europas, ikke blot Jordens (det forstaar sig af sig selv og behøver ikke at proklameres) nei! men Verdens — alt det Tilværendes — Lykke er i denne Korsicaners Hænder! Mon Rom var dybere sunket under Nero end Paris under Napoleon? Jeg tvivler. Nero var i det mindste fød Kejser; Nero havde i det mindste intet Konscriptions System indført — og slagtede han og selv en Mængde Romere, nødte han dog ikke alle Romere til at slagte. Den franske Revolution har gjort os nu levende Historien om Roms yderste Fordærvelse trolig, men hvad vil gøre Efterverden engang den franske Revolution og Europas yderste Fornedrelse trolig? Jeg haaber: intet.«³

Om Baggesens Syn paa Napoleon kunde der ikke være nogen Tvivl, og idet han for første Gang fremlagde det for et dansk Publikum, var det ham meget om at understrege, at det ikke repræsenterede en Stemning fra igaar, men at denne Opfattelse af »den Forfærdelige, som nu begynder mindre at forfærde« var af betydelig ældre Oprindelse, og at den gik tilbage til den Tid, da »han (Baggesen) blev indviet i Consulatets Mysterier«. Baggesen haabede derfor, at han ikke skulde blive forvekslet »med dem, der vise deres Mod i at træde paa Lapperne af døde Løver og deres Opofrelse for den gode Sag ved at ile den Stærkeste til Redning«. ⁴

Baggesens dristige Udfald mod Napoleon var dog mere, end Regeringen var sindet at lade passere i Ubemærkethed, og navnlig blev Kancellipræsident *Kaas* meget forbitret over Baggesens Formastelighed. Til Forklaring af *Kaas'* kraftige Reaktion maa

³ Søndagen Nr. 4 Side 27—28.

⁴ do. Nr. 4 Side 26, Noten.

fremhæves, at denne højtstaaende Embedsmand ved flere Lejligheder havde været brugt i særlig diplomatisk Sendelse til Kejsershoffet. Det var saaledes ham, der i 1811 havde overbragt Kejsers Napoleon Frederik VI's Lykønskning i Anledning af Kongen af Roms Fødsel, og i 1813 blev han paany sendt til Kejseren, der opholdt sig i Dresden, for at bringe visse Uoverensstemmelser ud af Verden. Under de Forhandlinger om Landets Udenrigspolitik, som havde fundet Sted inden for den snævrreste Statsmandskreds i December 1813, havde han endelig længst af alle forsvaret Forbundet og Venskabet med Napoleon. Utvivlsomt var han den af de danske Statsmænd, der havde været stærkest blændet af Napoleons Storhed, og maaske har han paa dette Tidspunkt endnu i sit Hjerte baaret paa et lønligt Haab om, at Kejsers hidtil saa lykkelige Stjerne atter vilde stige mod Zenit. Man maa jo endelig ikke glemme, at Napoleon endnu var Kejsers, selv om Nederlaget maatte forekomme uafvendeligt.

Umiddelbart førend Nr. 5 af Søndagen skulde udkomme, kaldte Justitsminister Kaas Københavns Politimester *Rasmus Bagger*, under hvem Tilsynet med Pressen var henlagt, op til sig og gav ham mundtlig Befaling til indtil videre at standse Salget af Søndagen Nr. 3 og 4 og hindre, at Udsalget af Nr. 5 begyndte. Samtidig fik han Ordre til at udtale sig om, med hvilken Begrundelse han havde ladet Skriftet passere. Formodentlig har Kaas over for Politimesteren gjort gældende, at man kunde have standset Bladet i Henhold til § 26 i den store Trykkefrihedsforordning af 1799, der bl. a. indeholdt den Bestemmelse, at Politimesteren, hvis han fandt noget strafværdigt eller utilbørligt i et Skrift, straks skulde forbyde Udsalget og tage alle trykte Eksemplarer under Forsegling samt indsende Skriftet med Betænkning til Kancelliet.

Situationen var ikke morsom for Politimesteren, der ikke kunde undgaa at mærke den tydelige Kritik af hans Embedsførelse, der laa i Kancellipræsidentens Befaling. Endvidere maatte det i høj Grad være ham ubehageligt at skulle skride ind i dette Tilfælde, da Baggesen var hans Barndomsven og senere Skolekammerat fra Slagelse. I sit Svar, som han stiledede direkte til Kancelliet, udviklede Politimesteren imidlertid ufortrødent, at han ikke havde standset Baggesens Skrift, fordi han ikke fandt, at dette indeholdt Udtalelser, som kunde gøre det til Genstand for en Retssag. Kun hvis dette havde været Tilfældet, kunde Politimesteren have beslaglagt Skriftet. »Thi ville man,« fortsatte Bagger, »i denne Punct udvide min Embedspligt til ethvert Skrift, hvori, efter dennes eller hiins vilkaarlige Følelse, vil findes upassende, men ikke lovstridige Udladelser, der formentlig alene kan revses for Publicitetens Domstol, vilde mit Ansvar kunde drages i det Uendelige og en fuldstændig Censur under Politiet være indført.« Under Henvisning

til Trykkefrihedsforordningens Fortale understregede Bagger, at Regeringen havde taget afgjort Afstand fra Censur.⁵

Uden at vide af det havde Politimester Bagger udviklet et Syn paa Forstaaelsen af § 26, som i det væsentlige faldt sammen med den Opfattelse, som Kancellideputeret *A. S. Ørsted* Dagen i Forvejen havde forfægtet inden for Kancellikollegiet, men uden at vinde Tilslutning hos sine Kolleger. Det er ikke nødvendigt i denne Forbindelse nærmere at gaa ind paa denne Argumentation. Kun saa meget bør siges, at Kancelliet allerede 8. Marts 1814 tilskrev Politimesteren, at naar § 26 befalede alle Bogtrykkere at tilstille Politimesteren et Eksempplar af et udkommet Skrift, førend det blev uddelt, maatte Hensigten være, at Politimesterens Samtykke til Uddelingen skulde erhverves. Til Støtte for denne nye Fortolkning, der betegnede et afgjort Brud med den hidtidige Praksis, anførte Kancelliet, at det ellers vilde være umuligt for Politimesteren straks at forbyde Salget og tage alle trykte Eksemplarer i Forvaring, hvis han fandt noget strafværdigt eller utilbørligt i Skriftet.⁶

Samtidig med at Kancelliet paa denne Maade ved en simpel Kancelliskrivelse paalagde alle Skribenter og Forfattere et nyt Baand, meddelte man Bagger, at Salget af de trykte Numre 3, 4 og 5 skulde standses. I Overensstemmelse med denne Ordre tog Politimesteren samtlige resterende Eksemplarer af Nr. 3 og 4 (omtrent Halvdelen af Oplaget) i Forvaring sammen med det fuldstændige Oplag af Nr. 5.

Formodentlig vilde der ikke være sket mere i denne Sag, hvis ikke Baggeseu nogle Maaneder senere havde begaaet en stor Ubesindighed. Til trods for at han udmærket vidste, at Udsendelsen af Nr. 5 var blevet standset paa Grund af Artiklen om Napoleon, lod han et nyt Nummer optrykke forsynet med Fortsættelsen af Artiklen om Formælingen, og 1. Maj 1814 udkom dette Nummer.

Man kan nu rejse det Spørgsmaal, hvordan det gik til, at dette nye Nummer uhindret kunde passere Politimesteren. Men Forklaringen er ligetil. Ved et kgl. Reskript af 8. April 1814 havde Bagger forladt sin Stilling som Politimester for at overtage Hvervet som 3. Borgmester i København, og samtidig var Generalauditor i Søetaten *Hans Haagen*, der tidligere havde beklædt Politimesterembedet, blevet udnævnt til øverste Leder af det københavnske Politi med Titel af Politidirektør.⁷ Om der er nogen Forbindelse

⁵ Indlæg til D. K. 2. Dept. Brevbog 1814 Nr. 624 a.

⁶ Ørstedes divergerende Opfattelse fremgaar af et Særvotum, der findes vedlagt Indlæg til D. K. 2. Dept. Registrant 1814 Nr. 478 a. Flertallets Fortolkning af Trykkefrihedsforordningens § 26 godkendtes ved kgl. Res. 21/4 1814.

⁷ D. K. 2. Dept. Forestillinger 1814 Nr. 440.

mellem Baggesen-Affæren og Baggers Afskedigelse som Politimester i København kan ikke dokumenteres, men det er ikke udelukket. Da Baggesen udsendte den nye Udgave af Nr. 5 af Søndagen, havde Haagen endnu ikke haft Tid til at gøre sig bekendt med Kancelliskrivelsen af 8. Marts 1814, og Skriftet fik derfor Lov til uhindret at passere Politikontrollen.

Skriftet undgik dog ikke Kancelliets Opmærksomhed, og 5. Maj 1814 udbad man sig en Forklaring af den nyudnævnte Politidirektør, hvorledes det kunde gaa til, at Baggesens Skrift var udkommet. Haagen indberettede straks næste Dag Sagens Sammenhæng, og man kan godt forstaa hans Bitterhed mod Baggesen for det Puds, der var blevet spillet ham. Hans Forbitrelse var saa stor, at han henstillede til Kancelliet, at det anlagde Sag mod Baggesen. Samtidig indberettede han, at han havde ladet Baggesen underkaste Forhør ved Politiretten i Anledning af det passerede. Til Forsvar for sin Handlemaade anførte Baggesen, at han efter en personlig Samtale med Kaas havde faaet det Indtryk, at Artiklen nu kunde fortsættes, og at Artiklen i alle Tilfælde vilde blive standset af Politiet, hvis man fandt, at den indeholdt noget, som man ikke vilde tillade blev offentliggjort. Kancelliet ønskede dog ikke at rejse Sag mod Baggesen, da Nr. 5 ikke indeholdt Angreb paa Kejser Napoleon, og man haabede endvidere, at Publikum havde glemmt Indholdet af de foregaaende Artikler. Man nøjedes med at beordre Beslaglæggelsen af det nye Nr. 5.⁸

Men hermed var denne Episode endnu ikke afsluttet. Baggesen blev, som man kunde tænke sig, ude af sig selv af Forbitrelse over den formentlige Krænkelser af hans Rettigheder som Forfatter, og i en Række Henvendelser dels til Kancellipræsident Kaas dels til Kancelliet, og da dette ikke hjalp endog til den enevældige Konge, forsøgte han at faa Beslaglæggelsen hævet. Da disse Breve hidtil kun har været kendt i Udtog, og da de indeholder væsentlige Bidrag til Belysning af Baggesens Holdning i denne Sag, vil det være rimeligt at aftrykke dem in extenso.⁹

Baggesen forsøgte først ved en personlig Henvendelse til Kaas at opnaa Frigivelse af Bladene, og han kunde med nogen Vægt gøre gældende, at de Bekymringer, som Kancelliet oprindelig kunde have om Betimeligheden af at lade en Kritik af Kejser Napoleon komme offentligt til Orde paa Dansk, i hvert Fald nu maatte være forsvundet, da Kejserens Skæbne var afgjort med hans Afrejse til Elba. Da Baggesen imidlertid ikke kunde træffe Kaas personlig, henvendte han sig til ham i en Skrivelse af 28. Juni 1814, der havde følgende Ordlyd:

⁸ Indlæg til D. K. 2. Dept. Brevbog 1814 Nr. 1370. Jfr. Forestilling 1814 Nr. 301. Resolution 12. Aug.

⁹ Aug. Baggesen: Jens Baggesens Biographie IV, 1856, S. 122 ff.

Kiøbenhavn, hos Baccalans Nr. 11. d. 28. Juni 1814.¹⁰

Deres Excellenz,

Efter adskillige Gange forgiæves at have indfundet mig, for at giøre Deres Excellenz min personlige Opvartning, saavel i Cancelliet, som i Deres Excellenzes Hotel, maae jeg give mig den underdanige Frihed, skriftlig at udbede mig af Justitsministeren og Cancellie-Præsidenten, ved et Par Ord til Politie-Directeuren, at lade ophæve Beslaget paa endeel Exemplarer af de enkelte Nummere af Litteratur-Bladet Søndagen, som Deres Excellenz til en Tid, da Europas politiske Stilling endnu fra den deri berørte Side kunde synes tvivlsom, fandt passende og fornødent; men som nu sikkerlig efter Deres Excellenze[s] egen Dom, paa en Tid, da man upaaanket endog i halv politiske Blade lader trykke ulige fornærmeligere Angreb paa den styrtede Verdensbehersker, jeg kun angreb saa længe der var Fare ved at angribe ham, ikke blot er unyttig og hensigtsløs; men — for saa vidt min Artikel (hvoraf den værste Side jo allerede er i Publikum) hvis den blev fuldendt, vilde komme til at indeholde en Apologie for min egen fordums Beundring af hin Erobrer, og fra een Side i det mindste lade ham vederfare Ret imod de feige Skriblere, der blot ile hans Overvindere til Hielp og bieffe mod den døde Løves Hale — hensigtstridigt. Selv Mand af ikke let rokkelig Fasthed, kan jeg ikke andet, end agte samme, hvor jeg finder den; og iblandt alle politiske Ryttere ere mig ingen saa foragtelige, som de, der have omsadlet strax efter deres Anførers Fald. Jeg er desuden endnu længere fra, at nedkaste mig for tomme Nathuer end for skarpe Ørnekløer, og det kan neppe nogensinde falde mig ind at skrive meer imod hin despotiske Helt end jeg har skrevet.

Overbeviist om at Deres Excellenzes Retfærdighed og Billighed strax vil ophæve dette Beslag paa min ubetydelige Eiendom, hvis Baand standser min Afreise her fra Byen, har jeg den Ære, med al skyldig Ærefrygt at tegne mig
Deres Excellenzes underdanige Tiener

Baggesen.

Paa denne Henvendelse lod Kaas allerede samme Dag Cancelliet svare, at da Uddelingen

»af disse Nummere er forbudt, og da man ikke finder nogen tilstrækkelig Grund til at hæve dette Forbud, saa indser man ikke, at det kan være Dem til nogen synderlig Nytte, at De erholde udleveret disse Exemplarer, der ere tagne under Bevaring af Politiet for at der kunde have Sikkerhed for, at ingen Uddeling fandt Sted.«¹¹

Dette afvisende Svar formaaede dog ikke at bringe Baggesen til Tavshed, og i en ny Henvendelse af 2. Juli 1814, dennegang rettet til Cancelliet, forsøgte han en ny Taktik, nemlig at gøre sine formentlige Rettigheder gældende. Baggesen hævdede, at Beslaglæggelsen var sket uden Lov og Dom, og at den var i Strid med Trykkefrihedslovgivningen. Han gjorde sig herved til Talsmand for den Opfattelse, der nogle Aartier senere skulde blive hævdet med den største Styrke af det liberale Parti, nemlig at

¹⁰ Ifølge Vejviseren for 1814—15 fandtes der paa Kongens Nytorv en Traktør ved Navn *Baccalan*, hos hvem Baggesen formodentlig har boet, inden han tog Ophold Kongens Nytorv Nr. 365.

¹¹ Indlæg til D. K. 2. Dept. Brevbog 1814 Nr. 2127. Her findes Baggesens Skrivelse af 28. Juni.

man ikke kunde beslaglægge et Blad uden samtidig at anlægge Justitssag mod Redaktøren eller Forfatteren. Men nu som senere bestred Kancelliet lige saa energisk Rigtigheden af denne Fortolkning. Baggens Henvendelse til Kancelliet havde følgende Ordlyd:

Kiøbenhavn, d. 2. Julii 1814.

Underdanig Pro Memoria,

Da det kongelige Danske Cancellie i Anledning af mit Andragende i en privat Skrivelse til Hans Excellents Herr Geheime Stats- og Justitsminister, som sammes Præsident, paa, at det Beslag, som er lagt paa nogle Nummere af det af mig udgivne Blad »Søndagen« maatte hæves, blot forunder mig den skriftlige Tilmeldelse: at man ikke indseer, at det kan være mig til nogen Nytte, at jeg erholder disse Exemplarer udleverede, maa jeg hermed give mig den underdanige Frihed at forsikre det høie Cancellie: at jeg ved hint Beslag, der uden Lov og Dom blev lagt paa min lovlige Eiendom allerede har lidt et betydeligt Tab, og at dette Tab bliver endnu betydeligere, hvis jeg ikke erholder samme min uforbrudte Eiendom, som provisorisk er bleven taget i Forvaring af Politiet, snart igjen udleveret; at følgelig det høie Cancellies Beredvillighed til saa snart, som muligt, at lade mig vederfares den Ret, som den hidtil gieldende Lov for Trykkefriheden sikkrer mig, vil være mig til betydelig Nytte.

Jeg gientager altsaa formeligen, og saa bestemt, som mueligt til hele det høie kongelige Danske Cancellie den mundtlig og skriftlig til Hans Excellents gientagne underdanige Begiæring: at det maatte behage høisamme, at beordre Politiet Udleveringen af de i Bevaring tagne Nummere af mit Blad Søndagen, da jeg i manglende Fald seer mig nødsaget til at indkomme hos Hans Majestæt Kongen med en Klage over vilkaarlig Behandling.

Jeg haaber i øvrigt, at det høie Kongelige Danske Cancellie, efter de mange forgiæves Omvei-Skridt, jeg i denne Sag hidtil har gjort med ydmyg Eftergivenhed, for at opnaae ved Gunst, hvad der tilkom mig med Ret, og i Betragtning af hvad jeg allerede har lidt uden mindste Brøde, ikke anseer denne min frimodige Yttring af Utaalmodighed for et Udbrud af Trods; men for hvad den er, et nødsaget mandigt Tilraab af reen Trang til Retfærdighed.

underdanig
Baggesen
Justitsraad og Professor.

Denne gang foretrak Kancelliet at lade Svaret til Baggesen tilflyde denne gennem Politidirektør Haagen, som under 5. Juli 1814 fik Ordre til at meddele Baggesen, at det maatte have sit Forblivende ved den engang meddelte Kancelliresolution.¹²

Allerede i Skrivelsen til Kancelliet havde Baggesen truet med at gaa direkte til Kongen, hvis han ikke fik sin Ret. Da han nu modtog det fornyede Afslag paa sit Andragende, opsatte han 12. Juli et allerunderdanigst Andragende, som imidlertid ikke naede direkte i Kongens Haand, men blev aabnet i Kancelliet og ved en Forestilling af 11. Juli 1814 forelagt ham.¹³ I dette Andragende,

¹² Indlæg til D. K. 2. Dept. Brevbog 1814 Nr. 2234. Her findes Baggesens Brev af 2. Juli.

¹³ Indlæg til D. K. 2. Dept. Brevbog 1814 Nr. 2750. Jfr. Forestilling Nr. 301, Resolution 12. Aug.

som tidligere har været trykt i den store Baggesen-Biografi, men ikke fuldstændigt, understøttede Baggesen sin Sag ved paany at fremføre de tidligere anvendte Argumenter. Naar han imidlertid i dette Andragende udtalte, at hans Embedstab »var en Følge af Behandlingen imod mig ved denne Leilighed« er dette ikke rigtigt, da Kancelliet ikke havde haft nogen Indflydelse paa Baggesens Afsked som Professor ved Universitetet i Kiel, men denne snarere var fremkaldt ved Baggesens egen Kluntethed.¹⁴ Andragendet til Kongen har følgende Ordlyd:

Kjøbenhavn, d. 12. Julii 1814.

Til Kongen

Det kongelige Danske Cancellie har i en Resolution af 9de Marts d. A. ved Politiet ladet lægge Beslag paa nogle Nummere af et af mig udgivet litterarisk Blad under Titel Søndagen, der intet indeholdt imod Deres Majestæts Lov for Trykkefriheden stridende. Uagtet det ikke har forfulgt dette Beslag, saa har det dog heller ikke, paa mine gientagne Reclamationer i Løbet af nu næsten et halvt Aar villet hæve samme; omendskiøndt den eneste udvortes Bevæggrund, som kunde have bestemt Cancelliet til hint efter min allerunderdanigste Formeening indvortes aldeles ubeføiede Skridt, ganske var bortfaldet. Ikke blot det Indgreb, som derved er skeet i min lovlige Eiendom, der har paaført, og vedbliver at paaføre mig en høist betydelig, og i min nærværende Forfatning næsten ubodelig Skade; men ogsaa den derved paa mig kastede Skygge, som Overtræder af Loven, sætter mig i den Nødvendighed, efter alle spildte Forsøg paa at bevæge Cancelliet til en forandret Fremgangsmaade, at henvende mig til Deres Majestæts allerhøieste Retfærdighed med en allerunderdanigst Bøn om, at min Sag maa vorde undersøgt og paa-dømt, efter Lands Lov og Ret, ved de af Deres Majestæt beskikkede Domstole; da jeg intet Øieblik betvivler i dette Tilfælde at erholde den Fyldestgjørelse, som min erkjendte Brødefrihed vil medføre. At jeg, foruden mit Embeds Tab, der allerede var en Følge af Behandlingen imod mig ved denne Leilighed, tillige paa flere Maader uden lovlig Omgang skulde bøde for en Forbrydelse, jeg ikke har begaaet, vil min ligesaa milde, som retfærdige, Uskyldigheden beskyttende Konge sikkert aldrig tilståde. Jeg bønfaller derfor tilidsfuld om en umiddelbar allernaadigst Resolution paa dette mit allerunderdanigste Nødraab.

allerunderdanigst

J. J. Baggesen.

I den Forestilling, hvormed Kancelliet forelagde Kongen denne Henvendelse, motiverede man Indgrebet mod Baggesen med en Henviisning til Trykkefrihedsloven af 1799, der ikke alene paabød Kancelliet at tage fornøden Beslutning »i Henseende til Udsalg af Skrifter, hvis Indhold er strafværdigt, men ogsaa i Henseende til dem, hvis Indhold findes utilbørligt, og da en Artikel i et dansk Skrift af Indhold som den ovennævnte kunde have givet Anledning til høist ubehagelige Noter fra fransk Side, hvis Om-

¹⁴ Om de nærmere Enkeltheder vedr. Baggesens Afskedigelse i Naade og med Pension se Aug. Baggesen: Jens Baggesens Biographie IV, 1856 S. 122 ff. Jfr. desuden Danske Magazin 6. Rk. V Bd., 1933, S. 51 ff.

stændighederne havde forandret sig, og selv om disse vedblive maatte forekomme enhver god Mand som usømmelig, saa ansaa Cancelliet det for sin Pligt at standse Fortsættelsen af bemeldte Artikel«. Set paa Afstand virker denne Argumentation ikke overbevisende, og navnlig virker det pudsigt, at det skulde være Frygten for, hvad der vilde ske, hvis de politiske Konjunkturer vendte sig til Fordel for de napoleonske Farver, der skulde have dikteret Kancelliet dets Holdning. Mere Vægt maa der sikkert lægges paa Kancelliets Udtalelse om, at Baggenses Angreb paa Napoleon maatte virke »usømmeligt« paa enhver god Mand, og hvis det er rigtigt, vidner det om, i hvor høj Grad den hjemlige Regeringskreds var begejstret for Napoleon og med hvor stor Uvilje, man endnu betragtede den allierede Politik. Ogsaa *A. S. Ørsted* synes at have næret den samme Opfattelse til trods for, at han ellers i denne Sag indtog en helt anden Holdning end Kaas og Kollegerne i Kancelliet. I det særlige Votum, der er bevaret fra hans Haand, skriver han rent ud, at det »uædle og uanstændige som Baggenses Adfærd ei er fri for, beskjemmer sin Forfatter, men kan ikke gøre ham til Gienstand for Straffeloven, som om han havde skrevet en nok saa nedrig Paskil paa Alexander den Store«. Ogsaa paa Ørsted havde Baggenses Angreb paa Napoleon saaledes virket pinligt, men han mente ikke, at den gældende Lovgivning tillod Kancelliet at gribe ind hverken med Beslaglæggelse eller Sagsanlæg, da Trykkefrihedsloven alene paabød, at Udtalelser mod Regenter og Regeringer, »der ere i Venskab med vor Konge« kunde paa- tales og straffes. »Det vilde vel stride mod Begrebet om Krigsførsel,« fortsatte Ørsted, »at det skulde være forbudt at laste fiendtlige Regenter eller at tillægge dem uretfærdige og skammelige Handlinger, hvilket man vist heller intet Exempel finder paa, at en Regiering har forbudt, hvorimod det er sædvanligt, at bittre Angreb paa den fjendtlige Regiering endog udkommer i officielle Skrifter.« Vor Tid kan unægtelig tale med herom.

Efter Ørsteds Opfattelse var det ikke alene juridisk angribeligt at skride ind mod Baggesen, men ogsaa politisk uklogt. »Sikkert vil det af de Diplomater, der ej ere velsindede mod Danmark, blive mistydet som et Bevis paa hemmelig Hengivenhed til den Monark, Kongen har erklæret Krig, og mange vil ikke glemme som Modsætning at paaberaabe sig, at det, under Krigen med England, var Vane, at en vis Skribent aldrig kaldte den engelske Regjering andet end Røverregjeringen, og at dette ingensinde blev paatalt, og det skjøndt den[ne] Forfatter var censurpligtig. Forskellen mellem Aarsagen til vort fiendtlige Forhold mod England og det, hvor man nu staar til Frankrig, vil man vist ikke lade gjelde, ligesom det i sig selv ei kan have Indflydelse paa, hvad Undersaatterne har Lov til at yttre, thi den Regjering vor Konge

erklærer Krig, er vor Fjende, hvad der saa har givet Anledning dertil. At B[aggesen] vil vide at udskrige Sagen paa Steder, hvor det kan gjøre Virkning, tvivler jeg ikke paa; thi han er fuld af Intrigue og ikke uden Connexioner«. Ørsted formaaede imidlertid ikke at vinde Ørenlyd for denne Opfattelse, og Kancellikollegiet fulgte ganske Justitsministeren.

Med Hensyn til Baggesens Paastand om at det Offentlige ikke havde Ret til at opretholde en Beslaglæggelse uden at forfølge Sagen videre hævdede Kancelliet, at en Beslaglæggelse var en »actus magistralis«, der ikke kunde underkastes Prøvelse ved Domstolene. Man maatte derfor indstille til Kongen, om ikke de foretagne Foranstaltninger kunde bifaldes. Ved Resolution 12. August 1814 billigede Kongen denne Indstilling, som derefter 14. August blev meddelt Politidirektøren til videre Ekspedition. Og hermed var »Søndagens« Skæbne endelig beseglet.

Til Belysning af Baggesens fremstormende Temperament og ukuelige Frihedstrang giver Begivenhederne omkring »Søndagens« Beslaglæggelse ypperlige Bidrag, ligesom de klart viser, at Baggesen ikke var bange for at tage Bladet fra Munden, naar han mente, at der blev tilføjet ham Uret. Men ulykkeligvis var det ikke ham alene, der kom til at bære Følgerne af dette beklagelige Sammenstød med de højeste Justitsmyndigheder. Baggesens Artikler om Kejser Napoleon, der begyndte at udkomme fire Dage, førend den danske Regering officielt meddelte Publikum, at Landet befandt sig i Krig med Frankrig (dette skete som bekendt først ved Forordningen af 24. Februar 1814 ang. hvad i Henseende til Franske der opholde sig her i Riget... bør iagttages) fik Uviljen mod den periodiske Presse til at bryde ud i lys Lue og gav det Parti Vind i Sejlene, som lurede paa en Lejlighed til at paalægge Forfatterne yderligere Baand. Sandsynligvis vilde denne Retning have sejret før eller senere, men det er en historisk Kendsgerning, at det var Baggesens Napoleonsartikler, der fik Bægeret til at flyde over. Beretningen om Tidsskriftet »Søndagen« og dets Skæbne er derfor ikke blot et Blad i Baggesens Livshistorie, men den indtager desuden en vigtig Plads i den danske Trykkefrihedslovgivnings Historie.